

УДК 336.719

ЗАГРОЗИ ФІНАНСОВІЙ БЕЗПЕЦІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Лагно Анастасія Андріївна, аспірант, Університет банківської справи

Lagno Anastasya, graduate student, University of Banking, anastasia_lagno@ukr.net

Анотація. Визначення загроз у забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України є надзвичайно актуальним питанням. Дослідження направлене на визначення основних загроз фінансовій безпеці банківської системи України та їх класифікацію.

Ключові слова: фінансова безпека, банківська система, загрози фінансовій безпеці банківської системи.

На сьогодні стан банківської системи підриває довіру до неї як громадян, так і професійних учасників фінансового ринку, а в умовах тимчасової окупації Автономної Республіки Крим і м. Севастополя актуальність макроекономічної нестабільності та необхідності дослідження фінансової безпеки банківської системи України дедалі зростає.

На думку О. Барановського, фінансову безпеку банківської системи в цілому та її окремих складових слід розглядати в двох аспектах. По-перше, з точки зору фінансових наслідків їх діяльності для країни в цілому, а також окремих клієнтів і контрагентів. По-друге, з точки зору недопущення та відвернення явних і потенційних загроз фінансовому стану усієї банківської системи країни, НБУ та вітчизняним комерційним банкам[1, с.8]. Специфіка загроз у забезпеченні фінансової безпеки банківської системи полягає в тому, що ці явища можуть бути як реальними, тобто реалізуються з певною вірогідністю, а отже обов'язково стають ризиком і можуть бути кількісно оцінені, так і потенційними, тобто не відбуваються (наприклад, чутки про розроблення законопроекту), але зумовлюють коливання на ринку капіталів і призводять до негативних наслідків, як і реальні. Дестабілізуюча дія конкретного чинника є джерелом загрози, що перешкоджає банківській системі функціонувати стабільно й ефективно. У зв'язку з цим особливо важливим є своєчасне виявлення загроз та їх оцінювання.

Так основними загрозами за SWOT-аналізом вітчизняних банків є[2, с.130]:

- залежність від державної підтримки;
- неможливість уникнення конкуренції в банківській сфері;
- потенційна небезпека швидкого банкрутства;
- вразливість від несприятливих чинників.

Формування економіки ринкового типу в умовах посилення впливу макроекономічної нестабільності спричиняє появу нових та посилення впливу наявних загроз внутрішнього та зовнішнього характерів. Вплив загроз зовнішнього середовища на вітчизняну банківську систему неможливо контролювати, а також неможливо впливати на них, оскільки вони пов'язані з процесами глобалізації, поглибленням фінансової кризи та конкуренції, на відміну від загроз внутрішнього характеру, які перешкоджають процесу реалізації стратегічних напрямів розвитку банків із погляду прибутковості, однак на них можна впливати та мінімізувати[3, с.632].

Так до зовнішніх загроз відносять:

- нестабільність у державі (як політичну, так і економічну);
- неналежне врегулювання законодавства;
- коливання курсу національної валюти відносно інших валют;
- низький рівень довіри до банків України;
- банківські та ринкові ризики;
- інфляцію.

Внутрішні загрози поділяють на:

- недотримання банками показників ліквідності;
- неналежну систему фінансового менеджменту в банках;
- недосконалість маркетингової політики банків;
- низький рівень компетентності співробітників банків.

Отже, до зовнішніх загроз належать ті, які є результатом впливу зовнішнього середовища на діяльність банків, а внутрішні або є частиною внутрішнього середовища банків, або безпосередньо генеруються ним. Найчастіше спостерігається взаємний вплив цих загроз, і нині банківська система перебуває у невизначеності та під їхнім значним впливом. Для відстеження загроз діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, у тому числі й банків, використовують дослідження результатів їхньої діяльності[3, с.632].

Джерелами внутрішніх та зовнішніх загроз фінансовій безпеці банківської системи України є зарубіжні та міжнародні організації, банки – конкуренти, у тому числі які ведуть агресивну політику проти України, корупція та злочинність, а також внутрішні і зовнішні банківські ризики.

Як потенційних суб'єктів загрози фінансовій безпеці банківської системи, чії конкретні дії можуть завдавати фінансової шкоди, слід розглядати: юридичних осіб – підприємців, фірми, фонди та благодійні організації; державні підприємства й інші суб'єкти господарювання; фізичних осіб: приватних підприємців і виробників, які не мають статусу юридичної особи; керівників підприємств, які провадять господарські операції; співробітників державних організацій і установ тощо; іноземних юридичних осіб (валютні фонди, банки, організації, фірми спецслужб); злочинні елементи (злочинців, організовану злочинність як у межах країни, так і за кордоном).

Залежно від джерел потенційної небезпеки загрози класифікують за екзогенними факторами, а саме:

- природними (стихійні лиха, природні катаклізми);
- технологічними (застаріле обладнання, зовнішні кібер-атаки, несправності в роботі електричної мережі, застарілість програмного забезпечення);
- антропогенними, які поділяють на:

1) економічні (несприятлива загальноекономічна ситуація в країні та (або) регіонах; високий рівень інфляції та інфляційні очікування; коливання курсу національної валюти та паніка населення; високі вимоги національного банку до кредитних операцій; зростання зовнішнього і внутрішнього державного та комерційного боргів; недобросовісна конкуренція на фінансово-кредитних ринках; недостатність інвестиційних та фінансових коштів у економічних агентів; низький рівень кредитоспроможності компаній та домогосподарств; значна майнова диспропорція різних верств населення та падіння рівня його платоспроможності);

2) управлінські (конфлікти між власниками банку; некваліфіковане управління, помилки в стратегічному плануванні банківської діяльності; низька якість аналітичного обґрунтування управлінських рішень при аналізі власного капіталу і прибутку, визначенні джерел капітального зростання при прийнятті тактичних рішень відносно кредитно-інвестиційної політики; низька якість маркетингового опрацювання ринку банківських послуг; прорахунки в оцінці потенційних позичальників; низька якість фінансових ресурсів банку; розрив ліквідної та валютної позицій; низька ефективність банківських операцій; низький рівень внутрішнього контролю та аудиту; неприйняття банком стандартів корпоративної соціальної відповідальності; низький рівень інноваційних технологій);

3) інституційні (ведення військових дій; окупації територій; зміна політичних режимів; зміна вимог світових фінансових установ; мінливість фіскальної, кредитної, бюджетної та страхової політики держави; формальність та слабкість державного контролю за діяльністю банків);

4) кадрові (відсутність достатньої кваліфікації співробітників банку; недостатня мотивація працівників банку; низька лояльність співробітників банку; відсутність програм підвищення освіти працівників; недостатній кадровий потенціал для вирішення першочергових завдань забезпечення безпеки банківської діяльності; малий рівень творчості у співробітників банку);

5) криміногенні (корпоративні конфлікти та рейдерські захоплення; зростання кількості злочинних дій у сфері фінансових послуг; комерційний шпіонаж; знищення ділової репутації конкурентами; крадіжка банківських даних; наявність каналів витоку банківської інформації і помилки в організації схоронності фінансових і матеріальних цінностей банку; спекулятивні операції менеджменту; свідомо злочинні кредитні чи інвестиційні оборудки з афілійованими особами)[4, с.57].

Сьогодні рівень фінансової безпеки банківської системи України є середнім [2, с.132]. Отже, одним із основних завдань банківської системи України є своєчасне виявлення реальних і потенційних загроз банкам, проведення заходів щодо їх нейтралізації, а також оперативне реагування елементів структури банків на загрози, які виникають.

Загрози у забезпеченні фінансової безпеки банківської системи України мають динамічний характер та характеризуються своєю різноманітністю. За таких умов особливо актуальним постає завдання вироблення адекватних заходів і механізмів убезпечення банківської системи України, своєчасне застосування яких створить умови для її стабільного й ефективного функціонування.

Список використаних джерел

1. Барановський О.І. Банківська безпека: проблема виміру // Економіка і прогнозування. - №1. – 2006. - С. 8-25.
2. Ситник Н.С., Васьків І.М. Фінансова безпека банків як один із складників фінансової безпеки держави // Гроші, фінанси і кредит. – №6. – 2018. – С. 129-132.
3. Пасічник І.В. Фінансова безпека банківської системи України в умовах сьогодення // Гроші, фінанси і кредит. – Випуск 37. – 2019. – С. 631-636.
4. Гребенюк Н.О. Фінансова безпека банків: система розпізнавання загроз та усунення ризиків // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. – Випуск 91. – 2016. – С. 53-64.